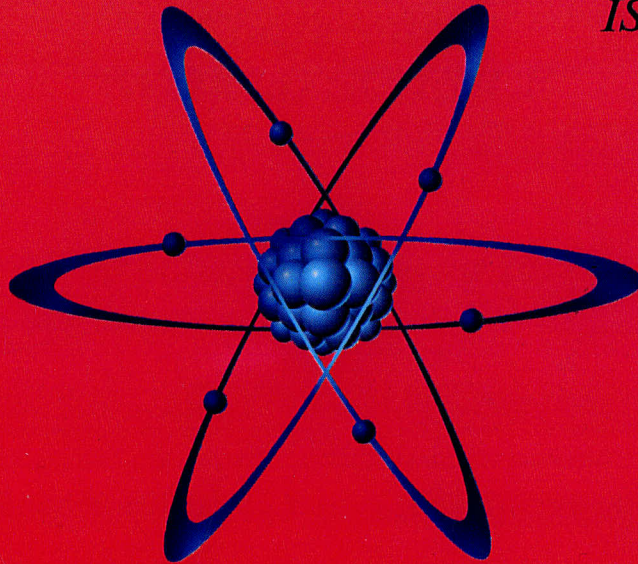

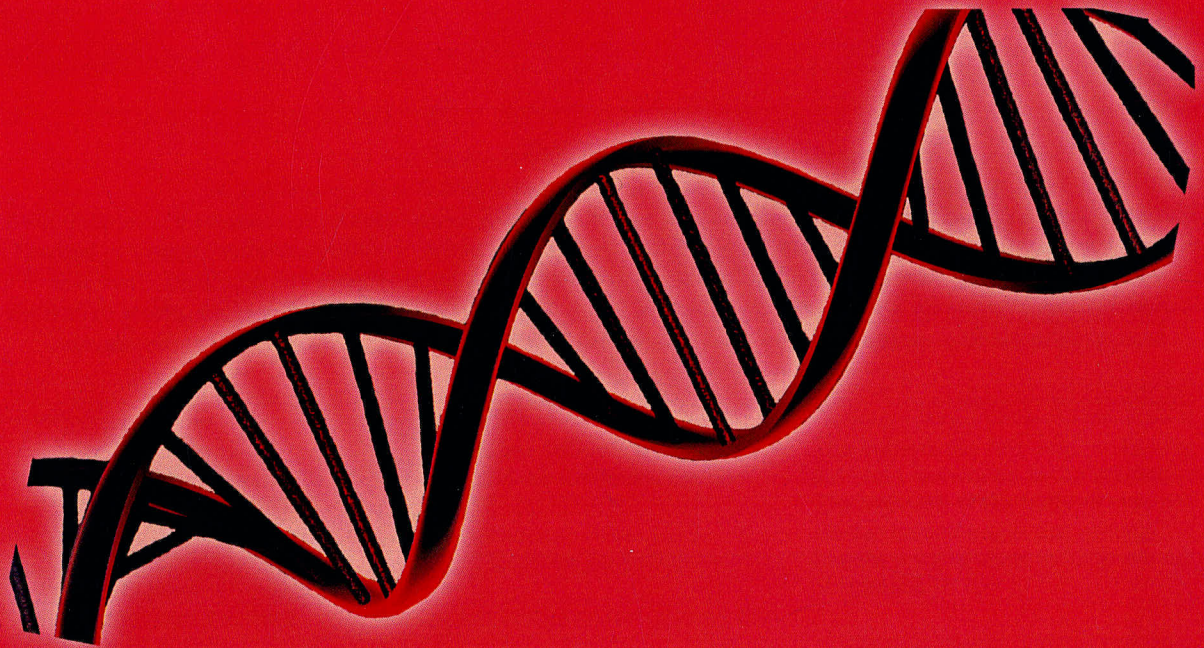
ISSN 2413-1032

International Scientific and Practical
Conference

«WORLD Science»

Multidisciplinary Scientific Edition

U.A.E.

***International Scientific and Practical
Conference
"WORLD SCIENCE"***

№ 8(24), Vol.4, August 2017

**Proceedings of the
III International Scientific and Practical Conference
"The Top Actual Researches in Modern Science"
(July 31, 2017, Ajman, UAE)**

Copies may be made only from legally acquired originals.

A single copy of one article per issue may be downloaded for personal use (non-commercial research or private study). Downloading or printing multiple copies is not permitted. Electronic Storage or Usage Permission of the Publisher is required to store or use electronically any material contained in this work, including any chapter or part of a chapter. Permission of the Publisher is required for all other derivative works, including compilations and translations. Except as outlined above, no part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means without prior written permission of the Publisher.

Founder –
ROSTranse Trade F Z C
company,
Scientific and Educational
Consulting Group
"WORLD Science", Ajman,
United Arab Emirates

<http://ws-conference.com/>

Publisher Office's address:
United Arab Emirates, Ajman

Amberjem Tower (E1)
SM-Office-E1-1706A

E-mail: worldscience.uae@gmail.com

Tel. +971 56 498 67 38

The authors are fully responsible for the facts mentioned in the articles. The opinions of the authors may not always coincide with the editorial boards point of view and impose no obligations on it.

CONTENTS

PEDAGOGY

Климowych Marharyta Volodymyrivna THE CONDITIONS OF REALIZATION THE METHODOLOGY FOR PREPARATION PEDAGOGICAL COLLEGE STUDENTS TO THE ESTABLISHMENT OF THE SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ENVIRONMENT IN THE PRIMARY SCHOOL.....	4
Lichman L. Yu., Tkachenko Ye. V., Kononets O. M. PERFECTING FOREIGN LINGUISTIC COMPETENCE AS A RESOURCE FOR PHYSICIANS' PROFICIENCY ENHANCEMENT: HISTORICAL ASPECT.....	10
Semenog O. M., Levenok I. S. SOCIO-CULTURAL ADAPTATION OF FOREIGN MEDIC STUDENTS IN UKRAINIAN SPEAKING ENVIRONMENT ON THE BASIS OF MODERN APPROACHES.....	13
Sharlovych Zoia ANDRAGOLOGICAL ASPECTS OF POSTGRADUATE EDUCATION OF NURSE SPECIALIST AS A PREREQUISITE OF PROFESSIONAL SKILLS DEVELOPMENT.....	18
Бацуровська І. В., Кириченко О. С., Самойленко О. О., Андрющенко Я. Е. ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПІДГОТОВКУ МАГІСТРІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	21
Волошина А. П. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ- СТРАХОВИКІВ: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....	25
Доценко Світлана Олексіївна РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЛЕКТ-КАРТ.....	30
Калінчук А. О. КАТЕГОРІЯ «ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПИСЬМІ» І СУМІЖНІ З НЕЮ ПОНЯТТЯ.....	36
Колган Т. В. ПРІОРИТЕТНІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	41
Мартинець Л. А. СТВОРЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ «ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ» ЯК УМОВА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ.....	45
Обіход Інна Василівна КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДИСКУРСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	49
Постова С. А. МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.	55
Сегеда Н. А., Терещенко С. В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ НА ІНТЕГРОВАНІХ УРОКАХ МУЗИКИ (ЕТАП ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)....	63
Семенов О. М., Пономаренко Н. П. ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ЖУРНАЛІСТИКИ.....	72
Семенов Е. Н., Ячменик М. М. МЕДИАОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ КОМПОНЕНТ ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ: ЛИНГВОПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД.....	77

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ НА ІНТЕГРОВАНИХ УРОКАХ МУЗИКИ (ЕТАП ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)

¹доктор педагогічних наук, професор Сегеда Н. А.,
²Тереценко С. В.

Україна, м. Мелітополь, Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Навчально-науковий інститут соціальної та мистецької
освіти, кафедра теорії і методики музичної освіти та хореографії;
¹завідувач; ²аспірант

Abstract. The article deals with the issue of development of adolescents' creativity in integrated lessons of music. The article gives the justification that solving the problem of developing creativity of adolescents by means of art is relevant to today, reveals the problems to the issues of forming a creative competence as pedagogical connotation of psychological phenomenon of adolescents' creativity during integrated Music lessons. It represents the author's definition of the concept of "creativity" and "creative competence" of a teenage student, reveals the content of creative competence (associative-figurative thinking, creative imagination, artistic observation, ability to self-expression). A technique for studying the level of creativity in adolescents has been developed. Adapted psycho-diagnostic techniques to the specifics of integrated music lessons. Demonstrated effectiveness of the idea of integrating the arts in music lessons in modern school practice.

Keywords: adolescent, creativity, creative competence, associative-figurative thinking, creative imagination, artistic observation, art self-expression, integrated music lessons.

Вступ. Сучасна вітчизняна стратегія освітніх реформ актуалізує зростання уваги до особистості школяра, максимального розкриття його обдарування, інтелектуального розвитку, що забезпечує пріоритетність розвитку творчих здібностей. Особливої уваги набуває модель креативної педагогічної освіти (Концепція "Нова українська школа" 2017р.), як складного динамічного процесу впливу педагогічного середовища на розвиток задатків особистості, що передбачає перехід від школи знань до школи компетентностей [5].

Актуальність дослідження ролі феномену креативності у формуванні особистості учнів підліткового віку пов'язана з тим, що саме цей вік постає як один з етапів в житті людини, коли особистість учня набуває змін на фізіологічному, психічному та розумовому рівнях та є сензитивним для їх всебічного та гармонійного розвитку. Особливої уваги креативність набуває у навчально-творчій діяльності підлітка і виступає головним чинником сприйняття ним мистецтва та самовираження через його засобами.

Ефективність інтеграції мистецтв на уроці музики у сучасній практиці загальноосвітньої школи, базованої на ідеях сучасних методологічних підходів досягається шляхом створення методики розвитку креативності підлітків для розширення інтелектуальної та креативної сфери їх творчого самовираження.

Результати дослідження:

Дослідивши динаміку наукового пошуку в напрямку дослідження проблематики креативності та зробивши аналітику наукових тлумачень цього поняття, ми розглянули їх у вимірі сучасних методологічних підходів: холістсько-емерджентного (як загально-філософського), інтеграційного (як загальнонаукового), особистісно-діяльнісного, практиологічного та компетентнісного (як конкретно-наукових) підходів.

Холістсько-емерджентний підхід (Н. Сегеда) [4] обумовлює вивчення творчої еволюційної цілісності феномену креативності та його педагогічну конотацію як креативної компетентності, формування якої зумовлює розробку відповідної методики та її реалізацію на інтегрованих уроках мистецтва у загальноосвітній школі.

Інтеграційний підхід у навчанні мистецтву (Н. Аніщенко, Л. Масол, Л. Предтеченська, Н. Присяжнюк, К. Орф, Г. Падалка, Б. Юсов) обґрунтовує важливу педагогічну роль інтеграції у навчанні різних видів мистецтв, поєднанні змістовних ліній споріднених галузей знань, формуванні цілісних уявлень.

Особистісно-діяльнісний підхід (Б. Ананьєв, О. Анісімов, Д. Богоявленська, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін, К. Завалко, Н. Талізін, С. Рубінштейн,

В. Семиченко, В. Сластьонін та інш.) передбачає визнання індивідуальності і самоцінності особистості та її розвитку через організацію навчально-творчої діяльності.

Практиологічний підхід (Б. Григор'єв, Н. Дем'яненко, Л. фон Мізес, К. Маралова, Н. Сегада, В. Чумакова та інш.), має за мету розкриття значення феномену креативності як показника особистісно-ціннісної творчої діяльності, що має визначальну роль в процесі розвитку креативної особистості та характеризується ціннісним відношенням школярів-підлітків до власної творчості та таким же ставленням до неї оточуючих.

Специфіка креативності підлітків у вимірі компетентнісного підходу (І. Бех, О. Бондаренко, А. Вербицький, Г. Данченко, М. Захарійчук, І. Зимня, С. Калашнікова, В. Луговий, Л. Пуховська, Г. Селевко, С. Сисоєва, А. Хуторський, Ю. Швалб та ін.) полягає у трансформуванні мистецьких знань, практичного досвіду та ціннісних орієнтацій школярів у художньо-естетичні компетентності, що є органічними складовими життєвих компетентностей; у відображенні інтегрованих результатів навчання у галузі мистецтва (інтереси, ставлення, знання, уміння), у сформованих особистісних якостях.

Основні логіми означених підходів, склали методологічне підґрунтя для педагогічної конотації поняття креативності, під якою ми розуміємо як креативну компетентність. Її формування у підлітків на інтегрованих уроках мистецтва відбувається як "холістсько-емерджентний" [3] процес продуктивних і результативних змін особистісно-діяльнісних ознак та поведінкових виявів, що демонструють появу цього новоутворення, в якому інтегруються асоціативно-образне мислення, творча уява, художня спостережливості та арт-самовираження (рис. 1).

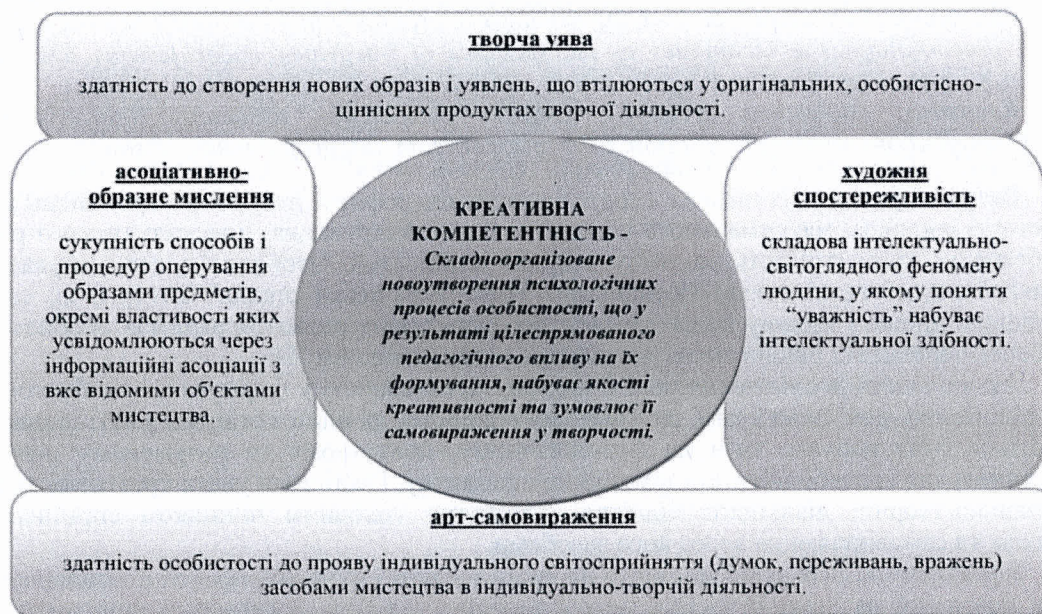

Рис. 1. Структура креативної компетентності підлітка

Вияви креативної компетентності зумовлені взаємопроникненням психічних новоутворень (асоціативно-образного мислення, творчої уяви, художньої спостережливості, арт-самовираження), яке завдяки мистецькій діяльності школярів набуває важливого значення для формування особистості учнів-підлітків засобами мистецтва.

З метою формування структурних компонентів креативної компетентності нами було проведено дослідно-експериментальну роботу на базі загальноосвітніх шкіл I-III ступенів: СЗОШ I-III ступенів №25 (м.Мелітополь), Комунальний Заклад Освіти "СЗШ №97 ім.П.І.Шкідченка" Дніпровської міської ради (м.Дніпро), СЗОШ №3 (м.Горішні Плавні), ЗОШ №24 (м.Чернівці). В експерименті взяли участь 485 школярів 5-8 класів.

Педагогічний експеримент проходив у три етапи (констатувальний, формувальний і підсумковий), що дозволило нам виявити існуючі проблеми та науково обґрунтувати і реалізувати авторську методіку розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики, апробувати та адаптувати відомі в мистецькій педагогіці методи та прийоми до проблеми нашого дослідження.

Педагогічна діагностика передбачала чітке визначення показників та критеріїв складових даного феномену, на основі яких здійснювався добір необхідних методик. Виявлені нами структурні компоненти креативної компетентності підлітків, їх критерії та вияви подані на рисунку 2.

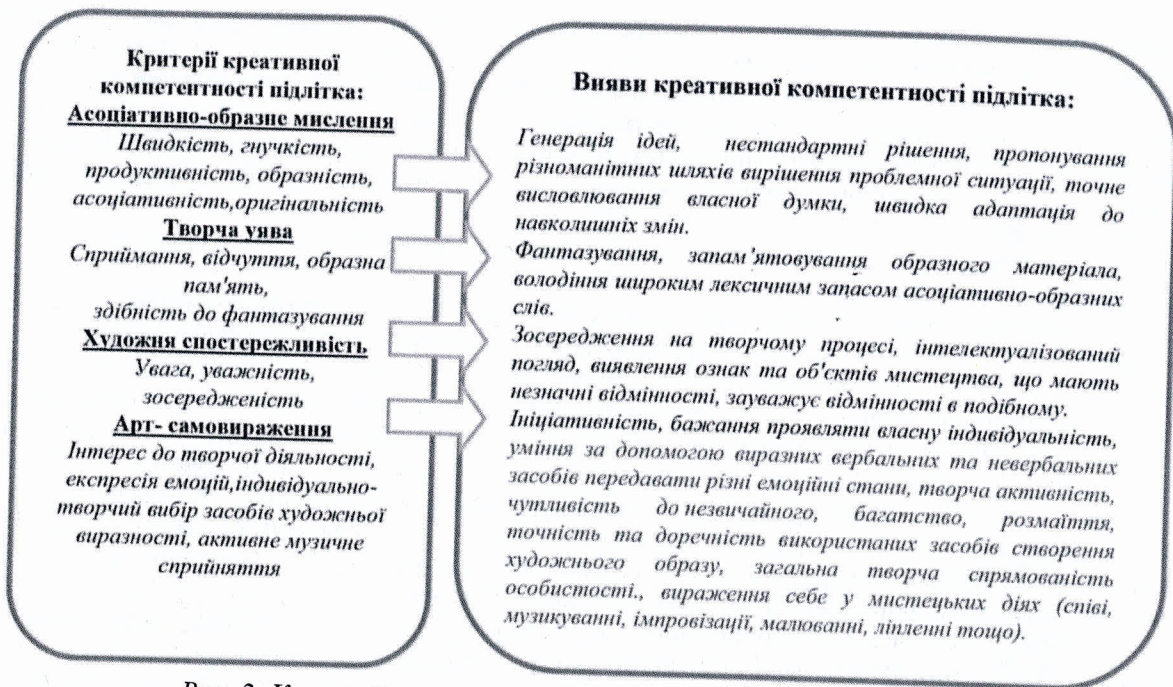

Рис. 2. Критерії та вияви креативної компетентності підлітка

Дослідивши зв'язок структурних компонентів креативної компетентності з кожним із описаних процесів, ми довели припущення щодо можливості школярів підліткового віку актуалізувати ці психічні функції засобами мистецтва, що є передумовою креативного розвитку особистості у процесі інтегрованого музичного навчання.

Методика розвитку креативності підлітків полягала у науковому обґрунтуванні і реалізації педагогічного супроводу інтегрованих уроків музики у створених ефективних умовах навчально-творчої діяльності: урахуванні індивідуальних і вікових особливостей учнів підлітків, наданні школярам можливості самовираження у творчій діяльності, створенні креативного середовища, комплексу педагогічних засобів впливу на особистість школяра, дидактичному забезпеченні інтегрованих уроків музики.

Процесуальна характеристика методики розвитку креативності підлітків являє собою сукупність складових педагогічного супроводу (закономірності, умови, принципи, методи, прийоми), використання яких дозволило на етапі формувального експерименту впливати на ефективність навчально-творчого процесу інтегрованих уроків музики.

У результаті формувального експерименту нами були визначені етапи розвитку креативності підлітків:

1. **Мотиваційний**, мета якого полягала у заохочення учнів-підлітків до занять мистецтвом, створенні творчої довірливої атмосфери, демонстрації еталонних зразків розвиваючих творчих завдань тощо;

2. **Інформаційно-пізнавальний** передбачав проведення мистецьких бесід, використання системи дидактично-методичних прийомів, підвищення пізнавальної активності підлітків до предмету, його змісту, передачу від вчителя до учнів у спільній творчій діяльності мистецьких знань, умінь, навичок, спрямованих на розвиток креативності;

3. **Креативно-праксіологічний** був націлений на створення мистецького простору на уроці, застосування творчо-оцінювальних тренінгів, актуалізації самовираження підлітків у виконанні творчих завдань, створенні особистісно-ціннісного продукту творчої діяльності підлітків на інтегрованих уроках музики;

4. **Підсумково-результативний** спрямовувався на виявлення ефективності співпраці вчителя і учнів-підлітків на інтегрованих уроках музики і передбачав проведення тестувань, креатив-контролів, заповнення підсумкових творчих опитувальників тощо.

Програма формувального експерименту вбирала в себе конкретні завдання, які відповідали меті та функціям компонентів досліджуваної проблематики та були спрямовані на розвиток креативності підлітків засобами мистецтва. Для більш детального розгляду цього важливого етапу експерименту зупинимось на деяких важливих навчально-розвивальних заходах, які визначали практичну реалізацію змістовних компонентів методики, їх

функціонального призначення і супроводжувались педагогічними умовами реалізації розробленої нами теоретичної моделі.

На *мотиваційному етапі формувального експерименту* особливу увагу ми зосередили на заохоченні підлітків до занять мистецтвом, адже мотивація навчання є загальною умовою для процесів, методів, засобів спонукання і залучення підлітків до активної пізнавальної діяльності на інтегрованому уроці музики та активного засвоєння ними мистецьких знань, умінь, навичок.

Для підвищення мотивації підлітків на інтегрованих уроках музики було використано такі методичні прийоми як:

"Вогонь знань". На першому уроці у 8 класі (тема "Мистецтво античності") після привітання із учнями ми запалили уявний факел у вигляді асоціативного вербального та візуального ряду, як символ вогню знань та запропонували розповідь фрагменту давньогрецького міфу про Прометея, демонструючи на екрані зображення скульптурних творів, присвячених цьому давньогрецькому герою. У якості аудіального ряду ми використали основний інтонаційно-тематичний матеріал балету "Прометей" Л. ван Бетховена. У ході реалізації цього пізнавального елементу уроку ми запропонували учням зазначити ті засоби різних видів мистецтва, які найбільш відповідають образним характеристикам Прометея. Таке завдання актуалізувало потребу підлітків у зосередженості на елементах мистецької семантики та їх систематизації відповідно за різними видами мистецтва.

"Мистецька загадка" пропонувалася підліткам 6-8 класів на етапі актуалізації опорних знань і проводилася нами з метою розвитку асоціативно-образного мислення та здатності до арт-самовираження. З набору карток, на яких була зображена дія чи персонаж, вчитель обирав одну і пропонував учню створити мистецький образ (спів, гра на інструменті, малювання, ліплення, хореографічний образ, театральне інсценування – за вибором) або музичну розповідь. Після виконання школярем-підлітком цього завдання інші учасники процесу висували власні версії стосовно того, що який саме зміст передає малюнок.

Грові прийоми також були частиною мотиваційного етапу формувального експерименту. Із учнями підліткового віку ми використовували навчальні, розвивальні, творчі, рольові, сюжетні ігри, які допомогли нам розвинути складові креативної компетентності підлітків. Наприклад, гра "Арт-ребус" була спрямована на актуалізацію емоційно-образної і когнітивної складових пам'яті, асоціативно-образного мислення та художньої спостережливості та проведена нами у 6 класі при вивченні теми "Хорова духовна музика". У ході цієї гри ми пропонували учням відрефлексувати мистецький твір Реквієм В. А. Моцарта III частину (Dies irae) у різних варіантах: нотний запис, портрет митця у скульптурному та живописному виконанні, декілька картин, які відповідають сюжетній лінії твору, архітектурну споруду, яка безпосередньо пов'язана із твором (будинок митця, собор), прапор та мапу країни, до якої належить митець, відеофрагмент, в якому зустрічається звучання даного твору та ін. За допомогою цього прийому учні-підлітки активізували своє асоціативно-образне мислення, згадували не лише назву твору і його автора, але й знаходили історичні і художні системні зв'язки.

Елементи *несподіванки* або *сюрпризу* на інтегрованому уроці музики були дієвими прийомами, які допомагали нам виявити та актуалізувати експресію емоцій та активне сприйняття музичного мистецтва, які були критеріями арт-самовираження. Важливим елементом цього уроку була з одного боку театралізація, з іншого – залучення до участі в ньому батьків. Так, при ознайомленні із творчістю М. Паганіні (урок "Аранжування в музиці" у 7 класі за програмою "Музичне мистецтво" авт. Л. Масол), перед учнями "з'явився сам Микола Паганіні", одягнутий в стилі своєї епохи. Його роль зіграв батько Копасова Володимира, учня 7а класу СЗШ №97 ім. П. І. Шкідченка м. Дніпро, Копасов М. В., який є професійним скрипалем. Він розказав учням біографію композитора, познайомив їх із особливістю скрипки, як музичного інструменту і зіграв музичний твір Капріс №24 (для соло скрипки), запланований програмою для слухання.

Також на батьківських зборах у 5а класі СШ №25 м. Мелітополя у межах підготовки до святкування Дня матері ми запросили на урок з вивчення жанру колискової та творчості Джорджа Гершвіна тих матусь, які мають молодших дітей. Учні особливо відреагували на появу на уроці таких гостей, із ніжністю і лагідністю виконали колискову, що дало нам можливість спостерігати за яскравим втіленням найніжніших емоцій у співі, досягти гармонійного звучання співу та уважності учнів при виконанні динамічних відтінків.

На *інформаційно-пізнавальному етапі формувального експерименту*, ми заохочували учнів до прояву власної індивідуальності, до самовираження у виконанні творчих завдань,

націлених на формування структурних компонентів креативної компетентності підлітків та звертали увагу на особистісно-ціннісний бік творчої діяльності на інтегрованому уроці музики.

Розвивальні вправи-методики на формування асоціативно-образного мислення підлітків:

"На що це схоже?" завданням цієї вправи було уважно роздивитися на екрані комп'ютерний приклад вітражу фасадного вікна у соборі Паризької Богоматері та подумати на яку квітку він схожий.

"Пошук асоціацій, яких не вистачає". Учні повинні були вибрати два будь-яких слова або словосполучення, які мали якомога менше загального та спробувати побудувати смислову асоціацію, яка б сполучала ці два слова. Наприклад, для слів "слова" і "співак" елементом, який доповнює асоціативний ряд, буде слово "пісня".

"Асоціативні підказки". Учні необхідно було роздивитися асоціативні підказки та записати назви прослуханих на уроці музичних творів.

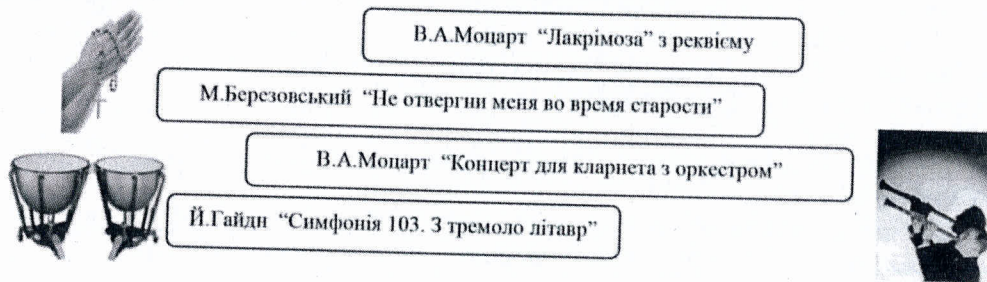

Рис. 3.

Розвивальні вправи-методики на формування творчої уяви підлітків:

"Образ матері". Учні-підліткам 8 класу під час вивчення теми "Мистецтво Відродження" пропонувалося на основі перегляду картин Л. да Вінчі із зображенням мадонн створити віршовані рядки про роль жінки-матері у філософському значенні та у повсякденному житті і зробити відеоролік під музику доби Ренесансу.

"Уяви" (Е.Торренс) [2]. Учні пропонувалося уявити, як може змінитися людина (ззовні), яка довгий час слухає класичну музику та людина, яка постійно слухає музику молодіжних субкультур (альтернативна музика, готик-рок, готик-метал, дарквейв, джангл, драймндбейс, инди-рок, хеві метал, панк-рока, репа, ема, паст-рока тощо).

Рис. 4. Робота учня 7-а класу м.Мелітополя Чернишова Владлена

Розвивальні вправи-методики на формування художньої спостережливості підлітків

1. Методика "Впізнай фігури" (за Т.Рибаківим) [6]. Завданням було уважно подивитися на таблицю із зображенням 9 фігур на протязі 10 секунд, після чого подивитися на таблицю з великою кількістю фігур. Знайти серед фігур другої таблиці фігури з першої.

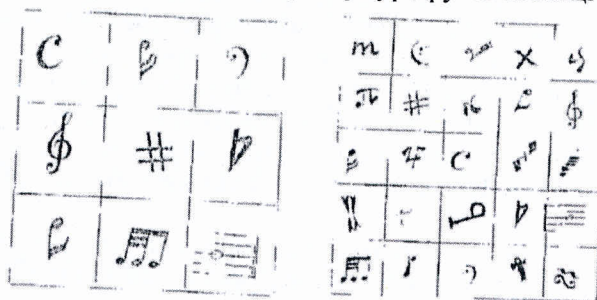

Рис. 5. Стимульний матеріал, адаптований до специфіки інтегрованого уроку музики

2. Креатив-вправа на розвиток художньої спостережливості "Чий це підпис?" проводилася нами у 8 класі під час вивчення теми "Новий світ північного Відродження". Підліткам необхідно було з'ясувати, кому з великих художників належать ці підписи і знайти серед них підпис Альбрехта Дюрера.

Рис. 6. Стимульний матеріал отриманий з сайту:
https://otvet.imgsmail.ru/download/2fe2843eb1b6dae192bd9b7a56cefbd4_i-12041.jpg

З метою активізації розумової діяльності, прояву фантазії, збагачення образної мови, вияву уважності та активного сприйняття музичного мистецтва ми запропонували підліткам завдання на комплексний розвиток структурних компонентів креативної компетентності, упорядкувавши їх у групи "Слухаю-шукаю" та "Слухаю – пишу".

"Слухаю-шукаю"

1. дібрати літературні твори, вірші, приказки, прислів'я, тематичну періодику до музичного твору або пісні;

2. під час слухання музичних творів запропонувати учням дібрати відповідний фон, кольори, що допомогли б розкрити стани природи і душі, настрої, характери;

"Слухаю – пишу" :

1. скласти легенду, казку, оповідання, авторський вірш де головними героями є Музика, Музичні інструменти, музиканти чи образи, нав'яні прослуханою музикою;

2. написати твір-роздум, аналіз, рецензію, відгук, епіграф до прослуханої музики;

3. надати письмові рекомендації щодо розучування пісні або слухання музичного твору, або перегляду картини тощо.

Так, у 5а класі, при вивченні теми "Як виникла музика" під час прослуховування твору Пера Нергарда "Образ шуму", ми пропонували п'ятикласникам виконати вправу "Слухаю-шукаю". Завданням для учнів було дібрати кольори, які на їх думку найбільш відповідають почутій музиці, уявити та створити на папері образ шуму. Молодші підлітки із задоволенням виконували це завдання і майже у кожного учня були цікаві образні роботи, які вони презентували своїм однокласникам. У Гомон Арини образ шума був схожим на дерево, яке схилилося під натиском сильного вітру, Поляцький Микита уявив шум у хвилях музичного моря, з якого винирають дельфіни, що грають на сурмах.

Для учнів 6 класу було запропоноване завдання із групи "Слухаю-пишу", яке полягало у створенні епіграфу до "Святкової увертюри" Д. Шостаковича. Спочатку це завдання викликало багато запитань та висловлювань невпевненості у своїх силах, але при ґрунтовному поясненні вчителя та наданні образних прикладів, учні все-таки справилися із вправою на асоціативно-образне мислення і ось приклади деяких епіграфів: "Як веселка по-над річкою розкинула кольоровий міст, так і музика, яку ви почуєте, розмалює вашу уяву святковими барвами" (Анастасія Тригуб, м. Мелітополь), "Музика створює настрої святковий! Сердце і душу відкрив для нього!" (Ілля Вовк, м. Дніпро).

Добираючи форми проведення інтегрованих уроків музики на етапі формувального експерименту, ми виокремили нестандартні уроки, які мають вагомий потенціал та вплив на розвиток в учнів-підлітків креативності. До таких уроків ми віднесли:

У 5а класі ЗОНЗ 25 м. Мелітополя відбувся урок "У майстерні музичних інструментів", присвячений темі "Інструментальна музика" та вивченню складу симфонічного оркестру. Учні готували презентації, присвячені групам музичних інструментів, з яких складається симфонічний оркестр, показували відео, в якому відбувається процес створення музичного інструменту, демонстрували фрагменти музичних творів у аудіо- та відео-запису. На цей урок були запрошені студенти кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії Навчально-наукового інституту соціальної та мистецької освіти, які виконали твори на струнних, духових, ударних інструментах і в учнів була можливість не тільки побачити ці інструменти, а й почути їх "живе" звучання.

Цікавим для учнів 8 класу був урок квазіпрес-конференція, яку ми назвали "В ефірі мистецького телеканалу". Випереджальним завданням для підлітків було вигадати якомога більше незвичних запитань до людини-митця, зустріч з якою відбудеться на мистецькому телеканалі. Кожен учень отримав бланк із фотокартками митців, з якими відбудеться уявна оп-

ліне зустріч та місцем для запитань. Після опрацювання опитувальних бланків, вчитель обрав найбільш цікаві запитання та попросив учнів озвучити їх на відеокамеру. Подальша підготовка до цього уроку складалася з добору відео- та аудіо-фрагментів з прес-конференцій, телепередач, концертів, авторських блогів, у яких би лунала відповідь на запитання учнів та створення монтажу цих фрагментів в один фільм. Підлітки із великою зацікавленістю слухали відповіді на свої запитання, які лунали з вуст митців. В цій квазіпрес-конференції були моменти жарту і серйозних роздумів. Школярі після перегляду відео-фільму ще довго обговорювали цю уявну мистецьку зустріч, ділилися враженнями, розповідали вчителю, що вдома шукали підтвердження тієї інформації, яку почули на уроці, що їм стало цікаво дізнатися більше про життя і творчість цих митців.

Урок-фантазія "У пошуках мистецьких скарбів" був проведений нами в усіх класах на етапі підсумкових уроків (семестрових або річних). На таких уроках ми розробляли мистецький маршрут, розробляли мапу із творчими завданнями. Під час проведення такого уроку створювалась мистецька історія, відповідно до тематики та змісту вивченого матеріалу, що підтримувалося слайдами презентації. Мапи-маршрути були розподілені за кількістю пошукових груп і представлені на слайді. Кожна група мала свій колір (аркуші-завдання, фон маршруту на слайді, колір маркеру, яким учні позначали проходження по мапі). Мистецький маршрут складався із "зупинок", на яких учням пропонувалося виконати творче завдання ритмічного, імпровізаційного, інтонаційно-виконавського змісту. За правильні відповіді група отримувала скарб – слово-термін. Наприкінці уроку учні складали знайдені слова (мистецькі терміни) у скриню знань, разом їх промовляли, пригадували значення.

Зазначимо, що будувати навчально-виховний процес, використовуючи тільки нестандартні уроки ми вважаємо недоречним, адже це впливатиме на дидактичну системність навчання мистецтву як елементу загальної освіти школяра, але у розвитку креативності підлітків їх чергувати з традиційними уроками важливо.

У ході формувального експерименту ми ускладнювали методи та прийоми, націлені на розвиток креативності підлітків від уроку до уроку, а творчі завдання робили варіативними, адже ми впевнені, що вчитель, формуючи креативну компетентність підлітків, повинен пам'ятати про динамічно-процесуальну основу категорії розвитку, яку необхідно постійно активізувати та спрямовувати на кращі досягнення, на вищі результати і надавати можливість учням виконати творче завдання різними засобами, подивитися на проблему з різних позицій, обрати власний мистецький шлях.

На *креативно-практичному етапі формувального експерименту* ми поєднали у творчорозвивальних вправах музику із іншими видами мистецтва і на основі цього синтезу створили комплекс завдань, активізуючи дію "слухаю" із діями "малюю", "створюю" "презентую". Такі завдання на арт-самовираження ми поділили на групи, до яких віднесли вправи:

"Слухаю-малюю":

1. намалювати ілюстрацію до музичного твору (у різних жанрах, техніках);
2. малювання музики (учні-підлітки повинні графічними засобами: лініями, крапками, плямами, штрихами інтерпретувати характер музики);
3. створити авторські малюнки до флеш-анімації.

"Слухаю-створюю":

1. створити фрагменти декорацій, костюмів для дійових осіб опер, балетів тощо;
2. створити хореографічний образ на прослухану музику;
3. створити власну мелодію на задані віршовані рядки;
4. створити ритмічні імпровізації до мистецьких творів (Які б рухи виконувала данна скульптурна фігура або група? Як себе поводить художник, композитор під час створення шедевр?);
5. створити короткометражний мультиплікаційний фільм до теми уроку, або прослуханого музичного твору, вивченої на уроці пісні;
6. створити кросворд, ребус, сканворд тощо .
7. створити власну мелодію на заданий вірш (у різних музичних стилях);
8. створити ритмічні імпровізації (використовуючи підручні засоби, «голосні» речі, мову тіла, голосовий апарат тощо);
9. створити декоративний твір на прослухану музику, використовуючи різнофактурні матеріали.

"Слухаю-презентую":

1. розробка колажів за заданою темою;
2. створення буклету із кросвордами, ребусами, головоломками на прослухані на уроці музичні твори, вивчений тезаурус, тему уроку;

3. театралізація пісень (розробка сценарію, підборка акторів, створення декорацій, презентація театральної вистави);

4. створити і презентувати флеш-анімацію до пісні або музичного твору для слухання із використанням інтернет-матеріалів, або власних малюнків.

Виконуючи завдання із групи "Слухаю-малюю", учні 5-8 класів створювали мистецькі лінеограми на музику для слухання. Під час звучання музичного твору учням із закритими очима необхідно було намалювати безперервну лінію. Після цього, кожен мав уважно роздивитися свою лінію і спробувати побачити і оформити який-небудь малюнок. На формувальному етапі експерименту ми ускладнили завдання цього тесту, запропонувавши учням побачити в своїй лінії музичний малюнок (ноти, паузи, ключі, музичні інструменти тощо).

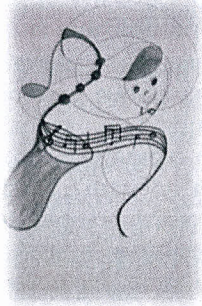

Рис. 7. «Рансодія у блюзових тонах» Дж. Герівін

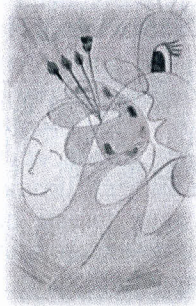

Рис. 8. Дует "Коли розлучаються двоє" М. Лисенко

Рис. 9. «Скерцо» Й. С. Бах

Розвивальні вправи-методики на арт-самовираження підлітків засобами музичного мистецтва:

"Музична палітра" (Л.Школяр, В.Анісімов) [1]. – тест-вправа на розвиток емоційної чуттєвості до музики. Школярам-підліткам надавалися для слухання фрагменти музичних творів. Необхідно було проаналізувати свій емоційний відгук на почуту музику вербальними (слова-характеристики, слова-образи), невербальними (міміка, асоціативно-образні малюнки, кольорові мозаїки) та руховими (жести, танцювальні рухи) способами.

Розвивальні вправи-методики на арт-самовираження підлітків засобами образотворчого мистецтва:

"Перетворення фігури". Ця вправа була орієнтована на художню спостережливість учнів та вміння виражати свій мистецький задум за допомогою геометричних форм. При вивченні теми "Народні музичні інструменти" учням 6 класу пропонувалося подивитися на геометричні фігури та пригадати назви ударних і шумових інструментів, з якими вони знайомилися на попередньому уроці. Наступним завданням було замалювати інструмент, наслідуючи форму геометричної фігури.

Розвивальні вправи-методики на арт-самовираження підлітків засобами театрального мистецтва:

"Статуї". Учні-підліткам 5-8 класів ми пропонували відтворити пози та міміку статуй, приклад яких демонструвався на екрані.

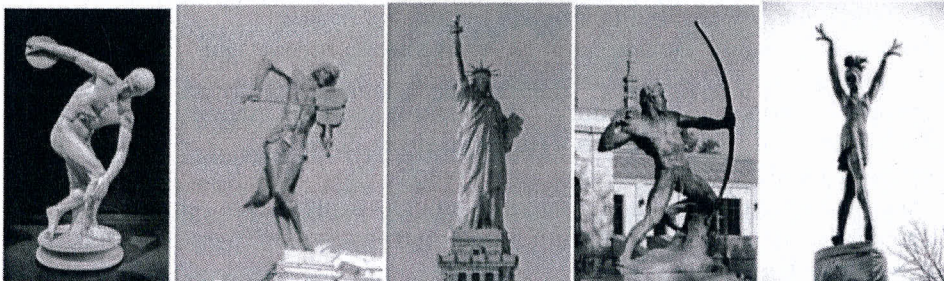

Рис. 10. Орієнтовний стимульний матеріал: Дискобол Мирона; Скрипаль на даху. м.Харків; Статуя свободи м.Нью-Йорк; Лучник. м.Будапешт; Пам'ятник Маї Плисецькій у Москві

Ми спостерігали, як у процесі формувального експерименту підлітки поступово виявляються у власній творчій діяльності, стають більш відвертими, сміливіше пропонують

ідеї, не соромляться презентувати результат своїх зусиль у виконанні завдань, особливо тих, що виконували за допомогою комп'юторних технологій.

Результативний етап формуального експерименту був узагальнюючим і мав за мету виявлення ефективності реалізованого педагогічного супроводу і розробленої методики розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики. Ми застосовували на цьому етапі творчо-оцінювальні тренінги, тематичні тести, підсумкові творчі опитувальники, креатив-контроль для виявлення ефективності співпраці вчителя і учнів. Цей етап передбачено співпадав із підсумковим етапом загального педагогічного експерименту. Результати експериментального етапу дослідження занесено у підсумкову діаграму:

Висновки. В умовах модернізації освіти відбувається кардинальний перегляд її мистецького компоненту, а саме змістової і процесуальної його основи. Активне впровадження інновацій у навчальний процес, створення нових мистецьких програм, форм, методів і технологій, переорієнтація творчої діяльності на створення ціннісних продуктів мистецтва є запорукою успішного втілення у педагогічну практику методики розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики.

Шляхом удосконалення й урізноманітнення вже відомих методів та впровадження авторських методів і технологій можна розвивати нову креативну сучасну особистість. Використання нестандартних форм роботи, інтерактивних та інформаційних технологій, різноманітних творчих методик на інтегрованих уроках музики на наш погляд, є основою розвитку креативності учнів, що забезпечує розвиток індивідуальних якостей особистості. Інноваційна значущість полягає в тому, що розвиток креативності не є кінцевою метою, а є засобом формування гармонійно розвинутої особистості учня-підлітка.

Отже, змістовно-процесуальні особливості методики розвитку креативності учнів-підлітків полягають у наявності створеного нами комплексу діагностично-розвивальних методик, творчих завдань, педагогічного супроводу, доречних у використанні на інтегрованих уроках музики. Перспективним завданням для вчителя художньо-естетичних дисциплін є використання у педагогічній діяльності означеного розвивального комплексу в своїй індивідуальній інтерпретації, адже він довів свою ефективність у формуванні креативної компетентності як емерджентну розвитку креативності школярів-підлітків на інтегрованих уроках музики та націлює навчальний процес на збагачення школяра-підлітка емоційно-естетичним досвідом і сприяє його самовираженню засобами мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов В. П. Диагностика музыкальных способностей детей: Учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. П. Анисимов. – М.: ВЛАДОС, 2004. – 128 с.
2. Истратова О. Н. Психодиагностика: коллекция лучших тестов / О. Н. Истратова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2016. – 376с.
3. Сегеда Н. А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія: [монографія] / Н. А. Сегеда. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – 273с.
4. Сегеда Н. А. Феноменологія розвитку особистості в освітніх моделях / Н. А. Сегеда // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей /Ред. кол.:І. П. Аносов (голов.ред.) та ін. – Мелітополь. – 2011. – Вип.6. – С.53-61.
5. Скиба М. Освіта для турбулентного світу/ М.Скиба// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uifuture.org/post/osvita-dla-turbulentnogo-svitu-dopovid-pdf> 332
6. Чернобай А. Д. Методики диагностики свойств восприятия, внимания и памяти. Практические указания к курсу "Психология и педагогика" для студентов морских и психологических специальностей /А. Д. Чернобай, Ю. Ю. Федотова - Владивосток: Морск. гос. ун-т им. адмирала Г.И. Невельского, 2005. – 53 с